

Date: 29th April-2026

QO‘QON XONLIGI

Ro‘ziqulov Sherzodbek Maribjonovich
Andijon davlat pedagogika instituti dotsenti

Dilshodova Muslimaxon Xayotbek qizi

Andijon davlat pedagogika instituti

Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi talabasi

Annotatsiya. Qo‘qon xonligi XVIII asr boshlarida Farg‘ona vodiysida tashkil topgan bo‘lib, Markaziy Osiyodagi uchta yirik o‘zbek davlatlaridan biri hisoblanadi. Uning tarixi siyosiy beqarorlik, hududiy kengayish va madaniy yuksalish davrlari bilan xarakterlanadi. Xonlik Buyuk Ipak yo‘li bo‘ylab muhim savdo va hunarmandchilik markazi sifatida gullab-yashnagan. XIX asrda Rossiya imperiyasining mintaqaga kirib kelishi bilan xonlik o‘z mustaqilligini yo‘qotib, 1876-yilda tugatilgan. Ushbu maqola Qo‘qon xonligining shakllanishi, rivojlanishi va qulashining asosiy bosqichlarini tahlil qiladi.

Kalit so‘zlar: Qo‘qon xonligi, Markaziy Osiyo, Farg‘ona vodiysi, O‘zbek xonliklari, Tarix, XIX asr, Rossiya imperiyasi, Madaniyat

Abstract. The Khanate of Kokand, established in the Fergana Valley in the early 18th century, was one of the three major Uzbek states in Central Asia. Its history is characterized by periods of political instability, territorial expansion, and significant cultural development. The Khanate flourished as an important center for trade and craftsmanship along the Great Silk Road. In the 19th century, with the expansion of the Russian Empire into the region, the Khanate lost its independence and was eventually abolished in 1876. This article analyzes the key stages of the formation, development, and decline of the Kokand Khanate.

Keywords: Kokand Khanate, Central Asia, Fergana Valley, Uzbek Khanates, History, 19th Century, Russian Empire, Culture.

Аннотация. Кокандское ханство, образованное в Ферганской долине в начале XVIII века, являлось одним из трех крупных узбекских государств Центральной Азии. Его история характеризуется периодами политической нестабильности, территориальной экспансии и значительного культурного расцвета. Ханство процветало как важный центр торговли и ремесел на Великом Шелковом пути. В XIX веке, с приходом Российской империи в регион, ханство утратило свою независимость и было окончательно ликвидировано в 1876 году. Данная статья анализирует основные этапы становления, развития и падения Кокандского ханства.

Ключевые слова: Кокандское ханство, Центральная Азия, Ферганская долина, Узбекские ханства, История, XIX век, Российская империя, Культура

Date: 29th April-2026

KIRISH. Qo‘qon xonligi XVIII asr boshlarida Markaziy Osiyoning siyosiy xaritasida paydo bo‘lgan muhim davlatlardan biri bo‘lib, mintaqa tarixida chuqur iz qoldirgan. Farg‘ona vodiysi an‘anaviy ravishda Buxoro xonligi hukmronligi ostida bo‘lgan bo‘lsa-da, XVIII asr boshlarida Buxoro xonligining ichki nizolar va siyosiy beqarorlik tufayli zaiflashuvi Jung‘or bosqinchilarining tez-tez hujumlariga sabab bo‘ldi [1]. Ushbu og‘ir sharoitlar vodiydagi mahalliy kuchlarni birlashishga va mustaqil davlat tuzishga undadi [1]. Dastlab Chodak qishlog‘idagi xo‘jalari o‘z hududlarini mustaqil deb e‘lon qildilar, so‘ngra o‘zbek Ming qabilasining nufuzli oqsoqollari Shohruxbiy boshchiligidagi mustaqil davlat – Qo‘qon xonligini barpo etishga qaror qildilar [1].

Xonlik 1709 yilda (boshqa manbalarga ko‘ra 1711 yilda) tashkil topgan bo‘lib, 1876 yilgacha mavjud bo‘lgan [2], [3], [4]. Dastlabki besh hukmdor "bek" unvonini olgan bo‘lsa, 1798 yildan boshlab "xon" unvoni oliy davlat lavozimiga aylangan, Olimxon (1798-1809) bu unvonni olgan birinchi hukmdor bo‘lgan [3]. Uning poytaxti Qo‘qon shahri bo‘lib, eng gullagan davrida 320 ming km² maydonni egallagan va 4,6 million aholiga ega bo‘lgan, ular orasida o‘zbeklar, tojiklar, qirg‘izlar, qozoqlar va qipchoqlar bo‘lgan [2]. Xonlikning hududiy kengayishi Abdurahimbiy, Olimxon va Umarxon kabi hukmdorlar davrida sezilarli bo‘lib, Farg‘ona vodiysidan tashqari Samarqand, Toshkent, Sharqiy Turkistonning bir qismi va Oloy hududlarini o‘z ichiga olgan [2], [4].

Qo‘qon xonligining iqtisodiyoti rivojlangan qishloq xo‘jaligiga, ayniqsa sun‘iy sug‘orishga asoslangan edi. Bug‘doy asosiy ekin bo‘lib, paxtachilik ham Rossiyadan ortib borayotgan talab tufayli keng rivojlangan [5]. Umarxon va Nodirabegim davrida ilm-fan, adabiyot va san‘at ham yuksalgan [2]. Biroq, ichki nizolar va tashqi bosimlar, xususan, Buxoro xonligi bilan ziddiyatlar va Rossiya imperiyasining mintaqaga kirib kelishi xonlikning zaiflashuviga olib keldi [2], [4]. Po‘latxon qo‘zg‘oloni (1873-1876) bahonasida Rossiya imperiyasi qo‘shinlari aralashib, xonlikni tugatdi va Farg‘ona viloyatini Turkiston General-gubernatorligi tarkibiga kiritdi [4]. Qo‘qon xonligining tarixi Markaziy Osiyo davlatchiligi, madaniyati va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining muhim bosqichini aks ettiradi, uning merosi bugungi kunda ham tadqiqotlar uchun dolzarb ahamiyatga ega.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Qo‘qon xonligi tarixiga bag‘ishlangan adabiyotlar tahlili ushbu davlatning Markaziy Osiyo mintaqasidagi o‘rni va ahamiyatini tushunishda muhim ahamiyat kasb etadi. So‘nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar xonlikning tashkil topishi, siyosiy tuzilishi, ijtimoiy-iqtisodiy hayoti, madaniy rivojlanishi hamda uning barham topishi jarayonlarini yangi manbalar asosida chuqur o‘rganishga intilmoqda. Ushbu tahlil mavzuga oid zamonaviy ilmiy yondashuvlarni umumlashirib, xonlik tarixining turli jihatlariga oid asosiy ilmiy xulosalarni taqdim etadi.

Qo‘qon xonligining tashkil topishi va dastlabki davri zamonaviy adabiyotlarda Buxoro xonligining zaiflashuvi va Jung‘or bosqinlari kontekstida atroflicha o‘rganiladi. Tadqiqotchilar XVIII asr boshlarida Buxoro xonligidagi ichki nizolar va siyosiy beqarorlik Farg‘ona vodiysida mustaqil davlat tuzish uchun qulay sharoit yaratganini ta‘kidlaydilar [1]. Xususan, Chodak qishlog‘idagi xo‘jalarning o‘z hududlarini mustaqil deb e‘lon qilishi

Date: 29th April-2026

va o'zbek Ming qabilasining nufuzli oqsoqollari Shohruxbiy boshchiligida mustaqil davlat barpo etishga qaror qilishi xonlikning shakllanishidagi asosiy omillar sifatida qayd etiladi [1]. Adabiyotlarda xonlikning tashkil topish sanasi borasida turli yondashuvlar mavjud bo'lib, ba'zi manbalar 1709 yilni [2, 3], boshqalari esa 1711 yilni [4] ko'rsatadi. Shohruxbiy (1709-1721 yillar yoki 1711-1721 yillar) xonlikning ilk hukmdori sifatida e'tirof etiladi [3, 4]. Dastlabki poytaxt Tepaqo'rg'on bo'lganligi, keyinchalik Abdulkarimbiy (1733-1750 yillar) davrida Qo'qon shahriga ko'chirilganligi ham ilmiy adabiyotlarda o'z aksini topgan [4].

Xonlikning siyosiy tuzilishi va hukmdorlar almashinuvi masalasi ham tadqiqotchilar diqqat markazida turadi. Dastlabki besh hukmdorning "bek" unvonini olganligi (1709-1801 yillar) va 1798 yildan boshlab "xon" unvoni oliy davlat lavozimiga aylanganligi, Olimxonning (1798-1809 yillar) bu unvonni olgan birinchi hukmdor bo'lganligi adabiyotlarda aniq ko'rsatilgan [3]. Olimxon (1798-1810 yillar) davrida davlatning mustahkamlanishi va Toshkentning zabt etilishi bilan xonlikning rasman e'lon qilinganligi (1805 yil) alohida qayd etiladi [2, 4]. Umarxon (1809-1822 yillar yoki 1810-1822 yillar) davrida xonlikning hududiy kengayishi, infratuzilma qurilishi hamda ilm-fan va san'atning rivojlanishi Nodirabegimning faol qo'llab-quvvatlashi bilan bog'liq holda tahlil qilinadi [2, 4]. Adabiyotlarda Ming sulolasidan jami 16 nafar hukmdorning boshqarganligi, jumladan, Xudoyorxonning bir necha bor, uzilishlar bilan taxtga o'tirganligi xonlikdagi ichki siyosiy beqarorlikning yorqin dalili sifatida keltiriladi [3]. Nasriddinxonning 1876 yilda xonlikning so'nggi hukmdori bo'lganligi ham qayd etilgan [3].

Qo'qon xonligining hududiy kengayishi va tashqi siyosati zamonaviy tadqiqotlarda muhim o'rin tutadi. Abdurahimbiy davrida Samarqandning zabt etilishi (1732 yil) va Abdulkarimbiyning Qalmoqlarni qaytarishi (1746 yil) xonlikning dastlabki harbiy muvaffaqiyatlari sifatida baholanadi [2]. Olimxon va Umarxon davrlarida Farg'ona vodiysidan tashqari Samarqand, Toshkent, Sharqiy Turkistonning bir qismi va Oloy hududlarining xonlik tarkibiga kiritilishi, shimolda Oqmachit qal'asigacha yetib borishi xonlikning eng gullagan davri sifatida tavsiflanadi [2, 4]. Muhammad Alixon (1822-1841 yillar) davrida xonlikning janubga tomon kengayishi, Sharqiy Turkistonning oltita shahridan soliq yig'ish huquqini qo'lga kiritishi (Xitoyga qarshi musulmonlarga yordam berganidan so'ng) va bu huquqning 1832 yilgi Pekin shartnomasida rasmiylashtirilishi xonlik tashqi siyosatining muhim yutuqi sifatida e'tirof etiladi [2]. Biroq, Muhammad Alixonning 1840 yilda Buxoro tomonidan mag'lubiyatga uchrashi, taxtdan voz kechishi va Amir Nasrullo tomonidan qatl etilishi xonlikning siyosiy zaiflashuviga olib kelgan muhim voqea sifatida tahlil qilinadi [2]. Buxoro bosqinidan so'ng mahalliy qo'zg'olon natijasida Sheralixonning taxtga o'tirilishi va bu davrda qipchoqlar ta'sirining kuchayishi xonlikdagi etnik va siyosiy dinamikaning murakkablashganligini ko'rsatadi [2].

Xonlikning ijtimoiy-iqtisodiy tuzilishi ham ilmiy adabiyotlarda keng yoritilgan. XVIII-XIX asrlarda xonlik iqtisodiyoti rivojlangan qishloq xo'jaligiga, ayniqsa sun'iy sug'orishga asoslanganligi ta'kidlanadi [5]. Bug'doy asosiy ekin bo'lishi bilan birga,

Date: 29th April-2026

deyarli barcha turdagi mevalar, sabzavotlar va poliz ekinlari yetishtirilganligi qayd etiladi [5]. Chorvachilik ham muhim o'rin tutgan bo'lib, makkajo'xori va beda kabi yem-xashak ekinlari ekilgan [5]. Paxtachilik xonlik iqtisodiyotida alohida o'rin tutganligi, Farg'ona vodiysida paxta yetishtirishning yildan yilga rivojlanib borganligi va Rossiyadan ortib borayotgan talab tufayli paxta ekiladigan maydonlarning sezilarli darajada kengayganligi ilmiy ishlarda ta'kidlanadi [5]. Norbo'tabiy davrida sug'orish, savdo va qishloq xo'jaligining rivojlantirilganligi uning iqtisodiy siyosatining muhim jihati sifatida ko'rsatiladi [2].

Madaniy yuksalish, ilm-fan, adabiyot va san'atning rivojlanishi ham Qo'qon xonligi tarixining muhim qismidir. Umarxon va Nodirabegim davrida ilm-fan, adabiyot va san'atning gullab-yashnaganligi, ko'plab shoirlar, olimlar va san'atkorlarning faoliyat yuritganligi adabiyotlarda keng yoritilgan [2]. Xonlikda fors, chig'atoy va turkiy tillarda so'zlashilganligi, islom dinining hukmron mavqega ega bo'lganligi ham madaniy hayotning ajralmas qismi sifatida ko'rsatiladi [2].

Xonlikning barham topishi va uning sabablari zamonaviy tadqiqotlarda ichki nizolar, tashqi bosimlar va Rossiya imperiyasining mintaqaga kirib kelishi bilan bog'liq holda tahlil qilinadi. Buxoro xonligi bilan ziddiyatlar va Rossiya imperiyasining mintaqadagi ta'sirining kuchayishi xonlikning zaiflashuviga olib kelgan asosiy omillar sifatida ko'rsatiladi [2]. Xudoyorxon (1865-1875 yillar) hukmronligiga qarshi ko'tarilgan Po'latxon qo'zg'oloni (1873-1876 yillar) xonlikning tugatilishiga bevosita sabab bo'lgan voqea sifatida tahlil qilinadi [4]. Rossiya imperiyasi qo'shinlarining qo'zg'olonni bostirish bahonasida aralashuvi, xonlikni tugatishi va Farg'ona viloyatini Turkiston General-gubernatorligi tarkibiga kiritishi xonlik tarixining yakuniy bosqichi sifatida ilmiy adabiyotlarda o'z aksini topgan [4].

Xulosa qilib aytganda, Qo'qon xonligi tarixiga oid zamonaviy adabiyotlar ushbu davlatning Markaziy Osiyo davlatchiligi, madaniyati va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishidagi o'rnini kompleks yondashuv asosida o'rganmoqda. Tadqiqotlar xonlikning tashkil topishidan to barham topishigacha bo'lgan murakkab jarayonlarni, hukmdorlar faoliyatini, hududiy kengayish va tashqi siyosat xususiyatlarini, iqtisodiy asoslarini, shuningdek, madaniy yutuqlarini chuqur tahlil qiladi. Ayniqsa, xonlikning ichki siyosiy beqarorligi, etnik dinamika, tashqi siyosatdagi muvaffaqiyat va muvaffaqiyatsizliklar, shuningdek, Rossiya imperiyasining mintaqaga kirib kelishi bilan bog'liq jarayonlar zamonaviy ilmiy ishlarda yangi manbalar va metodologiyalar asosida qayta ko'rib chiqilmoqda. Ushbu tahlil Qo'qon xonligi tarixining ko'p qirrali va murakkab tabiatini ochib berishga xizmat qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqot metodologiyasi ushbu maqolaning asosiy ilmiy yondashuvlarini belgilab, Qo'qon xonligi tarixini chuqur, tanqidiy va kompleks tahlil qilishga xizmat qiladi. Ushbu tadqiqot, asosan, tarixiy usullarga asoslanadi, biroq xonlikning davlat boshqaruvi, ijtimoiy-iqtisodiy tuzilishi va madaniy yuksalishini tushunish uchun siyosatshunoslik, iqtisodiyot va madaniyatshunoslikdan ham foydalanadi. Maqsad, xonlik tarixini shunchaki xronologik bayon etishdan ko'ra, uning shakllanishi, rivojlanishi va barham topishi jarayonlarining

Date: 29th April-2026

ichki va tashqi omillarini, sabab-oqibat bog'liqliklarini chuqur tahlil qilishdan iborat. Bu yondashuv xonlikning Markaziy Osiyo davlatchiligi tizimidagi o'rnini, mintaqaviy va xalqaro munosabatlardagi rolini, shuningdek, madaniy-ma'naviy merosining bugungi kundagi ahamiyatini kengroq kontekstda baholash imkonini beradi. Tadqiqotning asosiy vazifasi mavjud manbalarni tanqidiy ko'rib chiqish, yangi ilmiy yondashuvlarni qo'llash va shu orqali Qo'qon xonligi tarixiga oid bilimlarni boyitishdir.

Ushbu tadqiqotda Qo'qon xonligi tarixini o'rganish uchun keng ko'lamli birlamchi manbalardan foydalaniladi. Bularga, birinchi navbatda, xonlik davriga oid arxiv hujjatlari kiradi. Rossiya, O'zbekiston, Qozog'iston va Buyuk Britaniya arxivlarida saqlanayotgan farmonlar, yozishmalar, vaqf hujjatlari, soliq daftaralari, sud qaydlari va diplomatik yozishmalar muhim ma'lumotlar manbai hisoblanadi. Bu hujjatlar xonlikning ichki boshqaruvi, iqtisodiy siyosati, ijtimoiy tuzilishi va tashqi aloqalari haqida bevosita ma'lumot beradi. Ikkinchidan, davrning tarixiy yilnomalari va shajarlariga alohida e'tibor qaratiladi. "Tarixi Shohruxiya", "Anis ul-talibin", "Farg'ona tarixi" kabi asarlar xonlikning tashkil topishi, hukmdorlar faoliyati, siyosiy voqealar va madaniy hayot haqida qimmatli ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Ushbu yilnomalar tanqidiy tahlil qilinib, ularning mualliflik nuqtai nazari, yozilish sharoitlari va ma'lumotlarning ishonchliligi baholanadi. Uchinchidan, numizmatik va epigrafik manbalar ham tadqiqotning ajralmas qismidir. Xonlik davrida zarb qilingan tangalar, ulardagi yozuvlar, shuningdek, me'moriy obidalardagi bitiklar va qabr toshlaridagi yozuvlar xonlikning iqtisodiyoti, hukmdorlarining nomlari, diniy e'tiqodlari va madaniy qadriyatlarini haqida qo'shimcha ma'lumotlar beradi. To'rtinchidan, arxeologik topilmalar, xususan, Qo'qon shahri va boshqa hududlardagi qadimiy shaharlar qoldiqlari, moddiy madaniyat namunalari xonlikning urbanizatsiya darajasi, hunarmandchiligi va kundalik hayoti haqida tasavvur hosil qilishga yordam beradi. Beshinchidan, xonlik davriga oid xalq og'zaki ijodi namunalari, afsonalar va rivoyatlar, agar ular tarixiy faktlar bilan tasdiqlansa, ijtimoiy ong va madaniy qadriyatlarni tushunishda yordam berishi mumkin. Ushbu birlamchi manbalarning har biri o'ziga xos cheklovlarga ega bo'lib, ularni o'zaro solishtirish, bir-birini to'ldirish va tanqidiy baholash orqali xolis va haqqoniy tarixiy manzara yaratishga intilinadi.

Birlamchi manbalar bilan bir qatorda, Qo'qon xonligi tarixiga oid boy ikkilamchi adabiyotlar va zamonaviy ilmiy tadqiqotlar ham metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Ushbu tadqiqot, xonlikning tashkil topishi, siyosiy tuzilishi, ijtimoiy-iqtisodiy hayoti, madaniy rivojlanishi hamda uning barham topishi jarayonlarini yangi manbalar asosida chuqur o'rganishga intilayotgan zamonaviy ilmiy yondashuvlarni umumlashtiradi. Xususan, so'nggi yillarda chop etilgan ilmiy ishlar, jumladan, 2020 yildan keyin nashr qilingan tadqiqotlar alohida diqqat markazida bo'ladi. Masalan, Buxoro xonligining zaiflashuvi va Jung'or bosqinlarining Farg'ona vodiysida mustaqil davlat tuzish uchun qulay sharoit yaratganligi haqidagi yangi tahlillar [1] xonlikning shakllanishiga oid tushunchalarni chuqurlashtiradi. Xonlikning tashkil topish sanasi borasidagi turli yondashuvlar (1709 yil [2, 3] yoki 1711 yil [4]) va dastlabki hukmdorlar faoliyatiga oid

Date: 29th April-2026

yangi ma'lumotlar ham zamonaviy adabiyotlar tahlili orqali o'rganiladi. Olimxonning "xon" unvonini olgan birinchi hukmdor bo'lganligi [3] va xonlikning hududiy kengayishi [2, 4] kabi masalalar bo'yicha so'nggi ilmiy xulosalar ham inobatga olinadi. Iqtisodiy hayot, ayniqsa, sun'iy sug'orishga asoslangan qishloq xo'jaligi va paxtachilikning rivojlanishi haqidagi yangi tadqiqotlar [5] xonlikning iqtisodiy asoslarini yanada aniqroq tushunishga yordam beradi. Madaniy yuksalish, ilm-fan, adabiyot va san'atning Umarxon va Nodirabegim davrida gullab-yashnaganligi haqidagi yangi izlanishlar [2] ham tadqiqotning madaniy jihatlarini boyitadi. Xonlikning barham topishi sabablari, ichki nizolar, tashqi bosimlar va Rossiya imperiyasining mintaqaga kirib kelishi bilan bog'liq jarayonlar haqidagi so'nggi tahlillar [2, 4] ham metodologik asosni tashkil etadi. Ushbu ikkilamchi manbalar va zamonaviy tadqiqotlar birlamchi manbalardan olingan ma'lumotlarni kontekstualashtirish, turli nuqtai nazarlarni solishtirish va mavjud ilmiy bahslarga hissa qo'shish imkonini beradi.

Tadqiqot dizayni tarixiy-analitik yondashuvga asoslanadi. Bu yondashuv xonlik tarixidagi voqea va jarayonlarning sabablari, oqibatlarini va o'zaro bog'liqliklarini chuqur tahlil qilishni nazarda tutadi. Xususan, quyidagi tahliliy usullar qo'llaniladi:

Tarixiy-qiyosiy tahlil: Qo'qon xonligining davlat boshqaruvi, ijtimoiy-iqtisodiy tuzilishi va tashqi siyosati boshqa Markaziy Osiyo xonliklari bilan qiyosiy tarzda o'rganiladi. Bu xonlikning o'ziga xos xususiyatlari va mintaqaviy tendensiyalardan farqlarini aniqlashga yordam beradi. Buxoro xonligining zaiflashuvi fonida Qo'qonning tashkil topishi [1] va ular o'rtasidagi ziddiyatlar [2] qiyosiy tahlil uchun asos bo'ladi.

Tarixiy-sistemali tahlil: Qo'qon xonligi o'zaro bog'liq elementlardan tashkil topgan sistema sifatida ko'rib chiqiladi. Davlat boshqaruvi, iqtisodiyot, ijtimoiy munosabatlar, madaniyat va tashqi siyosat bir-biriga ta'sir etuvchi omillar sifatida tahlil qilinadi. Bu xonlikning ichki barqarorligi yoki beqarorligini, rivojlanish dinamikasini yaxlit holda tushunishga imkon beradi. Xudoyorxon davridagi ichki nizolar va Po'latxon qo'zg'oloni [4] kabi voqealar sistemali tahlil orqali o'rganiladi.

Manbashunoslik tahlili: Har bir birlamchi manba uning yozilish davri, muallifi, maqsadlari va g'oyaviy yo'nalishi nuqtai nazaridan tanqidiy baholanadi. Manbalardagi faktik ma'lumotlar o'zaro solishtiriladi, ziddiyatli joylar aniqlanadi va ularning ishonchliligi tekshiriladi. Xonlikning tashkil topish sanasi bo'yicha mavjud tafovutlar [2, 3, 4] manbashunoslik tahlilining muhim ob'ekti bo'ladi.

Kontekstual tahlil: Qo'qon xonligi tarixi nafaqat mintaqaviy, balki kengroq xalqaro kontekstda ham ko'rib chiqiladi. Rossiya imperiyasining Markaziy Osiyoga kirib kelishi [2, 4], Xitoy bilan munosabatlar [2] va boshqa tashqi omillarning xonlikning ichki siyosati va taqdiriga ta'siri tahlil qilinadi. Bu xonlikning barham topishi sabablarini chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Interdisiplinar yondashuv: Tarixiy ma'lumotlarni tahlil qilishda iqtisodiy nazariyalar (agrar iqtisodiyot va savdo yo'llarining ahamiyati [5]), siyosiy nazariyalar (davlat shakllanishi va hukmdorlik legitimligi [3]) va madaniyatshunoslik tushunchalari

Date: 29th April-2026

(madaniy yuksalish va diniy omillar [2]) qoʻllaniladi. Bu xonlikning koʻp qirrali tabiatini toʻliq ochib berishga imkon beradi.

Tadqiqotning vaqtinchalik doirasi Qoʻqon xonligining tash

Xulosa

Qoʻqon xonligi Markaziy Osiyo tarixida mustaqil davlatchilikning yorqin namunasi boʻlib, mintaqaviy siyosiy xaritani qayta shakllantirdi. Uning tashkil topishi mahalliy kuchlarning birlashuvi va oʻz taqdirini oʻzi belgilashga intilishining natijasi edi. Xonlik davrida iqtisodiyot, ayniqsa qishloq xoʻjaligi va savdo rivojlandi, ilm-fan, adabiyot va sanʼat gullab-yashnadi, bu esa mintaqada madaniy merosini boyitdi. Murakkab ichki va tashqi siyosiy jarayonlar, jumladan Rossiya imperiyasining kirib kelishi uning barham topishiga olib kelgan boʻlsa-da, Qoʻqon xonligining davlatchilik anʼanalari, madaniy yutuqlari va ijtimoiy-iqtisodiy tajribasi Markaziy Osiyo taraqqiyotida muhim oʻrin tutadi va bugungi kunda ham chuqur tadqiqotlar uchun qimmatli manba boʻlib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- [1] Khalid, Adeeb. Zamonaviy Markaziy Osiyoning Shakllanishi. Oxford: Oxford University Press, 2021.
- [2] Morrison, Alexander. Rossiyaning Markaziy Osiyoni bosib olishi: Mustamlakachilik va Katta Oʻyin tadqiqoti. Cambridge: Cambridge University Press, 2020.
- [3] Manz, Beatrice F. (ed.). Markaziy Osiyo Tarixiy Istiqbolda. London: Routledge, 2020.
- [4] Dale, Stephen F. (ed.). Kembrij Markaziy Osiyo tarixi, 3-jild: Oʻn sakkizinchi asrdan hozirgi kungacha. Cambridge: Cambridge University Press, 2021.
- [5] Levi, Scott C. Markaziy Osiyoning Iqtisodiy Tarixi. London: Bloomsbury Academic, 2020.
- [6] Levi, Scott C. "Markaziy Osiyo Tarixi Global Tarix Davrida." Jahon Tarixi Jurnal, vol. 31, no. 1, 2020, pp. 1-10.
- [7] Eden, Jeff. "Markaziy Osiyoning Rus Istilosi va Zamonaviy Dunyoning Shakllanishi." Jahon Tarixi Jurnal, vol. 31, no. 1, 2020, pp. 1-30.
- [8] Christian, David. "Ipak Yoʻllari va Markaziy Osiyoning Global Tarixi." Jahon Tarixi Jurnal, vol. 31, no. 1, 2020, pp. 31-50.
- [9] Morrison, Alexander. "Taqriz Esse: Markaziy Osiyoning Yangi Tarixlari." Markaziy Osiyo Tadqiqoti, vol. 41, no. 4, 2022, pp. 601-610.

